

SOCIJALNO PREDUZETNIŠTVO

elektronski bilten o socijalnom preduzetništvu

Grupa 484

PRAVNI OKVIR SOCIJALNOG PREDUZETNIŠTVA

ELEKTRONSKI BILTEN O SOCIJALNOM PREDUZETNIŠTVU, DVOBROJ 2/3, DECEMBAR 2010.

REČ UREDNIKA

Pred Vama je dvobroj Biltena o socijalnom preduzetništvu koji objavljuje Grupa 484. Ovaj bilten smo pokrenuli u julu 2010, uz podršku naših prijatelja i partnera, Unikredit fondacije (UniCredit Foundation) iz Milana, a sa namerom da informisanjem javnosti doprinesemo stvaranju pogodne društvene klime, ali i zakonskog okvira, za razvoj socijalne ekonomije i socijalnih preduzeća u Srbiji. U prvom broju Biltena imali ste priliku da čitate o opštim pojmovima o socijalnoj ekonomiji i socijalnom preduzetništvu kao i o prvim koracima u ovoj oblasti u Srbiji. U ovom broju se više bavimo pravnim okvirom poslovanja socijalnih preduzeća u Evropi i u Srbiji.

Ne postoji jedinstvena pravna praksa za funkcionisanje socijalnih preduzeća u Evropi. U pojedinim zemljama je ova oblast definisana jedinstvenim zakonom, dok se u drugim nalazi objedinjena u okviru različitih sistemskih zakona. Zakoni o zadrugama (kooperativama), o udruženjima građana ili pak o socijalnim preduzećima ili socijalnoj ekonomiji, generalno posmatrano, jesu neka najzastupljenija zakonska rešenja gde socijalna preduzeća pronalaze svoje mesto u pravnom sistemu različitih zemalja. Pored ovih najčešćih pravnih rešenja, u mnogim zemljama usvajaju se i dodatni zakonski akti na osnovu kojih se podstiče osnivanje i rad socijalnih preduzeća. U mnogim evropskim zemljama ova preduzeća, zbog koristi koju ostvaruju i vrednosti koje stvaraju u društvu, imaju i određene fiskalne beneficije, što je, naravno, inkorporirano u poreske zakone.

Srbija još uvek nema adekvatnu zakonsku i podzakonsku regulativu za uspešno funkcionisanje socijalnih preduzeća. Štaviše, ne postoji ni dovoljan stepen znanja o potencijalima ovog sektora, koji u Srbiji, pre svega, nije ni priznat kao sektor. Međutim, i pored nepovoljnog pravnog i društveno-ekonomskog okvira, socijalno preduzetništvo u Srbiji trenutno postoji u formi izdvojenih inicijativa kojima se problemi nezaposlenosti i socijalne izopštenosti rešavaju na nivou pojedinačnih slučajeva.

U ovom broju ćete više saznati o radu radnih grupa za razvoj mera podrške socijalnom preduzetništvu, kao i o normativnom okviru za razvoj socijalnih preduzeća u Republici Srbiji, koje su organizovale Grupa 484, Evropski pokret u Srbiji i SIPRU¹. Imaćete priliku da čitate i o „Turneji društvenog preduzetništva 2010“ i poseti nobelovca profesora Muhameda Junusa Beogradu, kao i glavnim zaključcima sa okruglog stola o javno-privatnim partnerstvima i mestu socijalnih preduzeća u njima. Takođe, predstavljamo Vam i par primera socijalno-preduzetničkih inicijativa u Srbiji, što smo ustanovili kao praksu ovog biltena. Moći ćete da se informišete i o konkursu za stručnu podršku socijalnim preduzećima u unapređenju poslovanja koji je raspisala Koalicija za razvoj socijalnog preduzetništva.

Nadamo se da će Vam ovo štivo biti pre svega korisno, i da će razjasniti neke nedoumice oko socijalnog preduzetništva.

S poštovanjem,
Grupa 484

¹ Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva pri kabinetu potpredsednika Vlade Republike Srbije

SADRŽAJ:

UMESTO UVODA: SOCIJALNO PREDUZETNIŠVO – NAJBOLJE IZ DVA SVETA

Socijalno preduzetništvo kao instrument za maksimiziranje sveukupne vrednosti za čitavu globalnu zajednicu. .... strana 4

TUĐA ISKUSTVA: MERE PODRŠKE SEKTORU SOCIJALNIH PREDUZEĆA U EVROPSKIM ZEMLJAMA

Četri glavne mere podrške socijalnom preduzetništvu, identifikovane u evropskim zemljama. .... strana 5

TEMA BROJA: PRAVNI OKVIR ZA RAZVOJ SOCIJALNIH PREDUZEĆA U REPUBLICI SRBIJI

Kakve su mogućnosti za rad i koji je najpovoljniji okvir za funkcionisanje socijalnih preduzeća. u postojećem pravnom okviru Republike Srbije. .... strana 7

DEŠAVANJA: TURNEJA DRUŠTVENOG PREDUZETNIŠTVA 2010

Radionica o društvenom preduzetništvu i poseta nobelovca profesora Muhameda Junusa Beogradu. .... strana 10

IZVEŠTAVAMO: JAVNO-PRIVATNO PARTNERSTVO

Šta je javno-privatno partnerstvo? O čemu se diskutovalo na okruglom stolu „Javno-privatna partnerstva kao instrument za rešavanje rastućih potreba za socijalnim i javnim servisima“? .... strana 12

PREDSTAVLJAMO: PREDUZETNIŠTVO U SLUŽBI STVARANJA DRUŠTVENE VREDNOSTI

Prikaz primera dobre prakse socijalno-preduzetničke inicijative u Srbiji. .... strana 13

AKTUELNO: PROGRAM STRUČNE PODRŠKE ZA UNAPREĐENJE POSLOVANJA SOCIJALNIH PREDUZEĆA

Informacije o konkursu Koalicije za razvoj socijalnog preduzetništva za stručnu podršku socijalnim preduzećima u unapređenju poslovanja. .... strana 14

SOCIJALNO PREDUZETNIŠVO – NAJBOLJE IZ DVA SVETA

Sposobnost da se stvara, da se slomi kalup i da se upusti u preduzetništvo jedan je od najbitnijih atributa čovečanstva. Naši kapaciteti za kratkovidost, pristrasnost i provincijalizam su pak naše najveće slabosti. Iako su koreni duboko u našoj prošlosti, u poslednje tri decenije mi smo svedoci eksplozije inovacija, prouzrokovane eksperimentisanjem rastuće međunarodne zajednice pojedinaca sa najraznovrsnijim pristupima, kako bi sproveli jednu osnovnu ideju: tržišta i biznis, kapital i trgovina se mogu „upregnuti“ ne samo zarad stvaranja individualnog bogatstva, već i zarad stvaranja najpotpunije, društvene vrednosti. Jedan od tih pristupa, i ujedno jedna od najjačih inovativnih eksplozija je svakako socijalno preduzeće. Međutim, i socijalni preduzetnici su stvorili bogatstvo različitih pristupa i strategija kojima eksperimentišu, i koji se sada prepoznaju u jednoj ujedinjenoj, globalnoj paradi socijalnog preduzetništva. Ta, reklo bi se poprilično velika, šarena i glasna parada, u poslednje vreme, čini se, privlači veliku pažnju širom sveta.

Međutim, sve veću popularnost socijalnih preduzeća prati i manje jasna slika o tome šta tačno socijalno preduzeće jeste i čime se ono bavi. Previše se debatuje o tome da li je pojam „socijalno preduzeće“ ime (imenica) dato biznisu ili organizaciji, ili podrazumeva preduzetu aktivnost (glagol) određene organizacije ili pojedinca. Istina je da može biti i jedno i drugo. Ali, realnost je da ljude i organizacije više zanima da nešto rade, nego da to nešto imenuju. Radi toga, socijalno preduzeće se vrlo često vidi pre svega kao aktivnost, dok će neke organizacije možda želeći da se tako i nazovu. Sa druge strane, socijalno preduzeće se često opisuje pre kao poslovni model nego kao aktivnost. Kako bilo, ideja koja stoji iza ovog pojma jeste da proizvodi (ili usluge koje se prodaju), proces (način na koji se proizvodi i prodaje) ili profit (šta se dešava sa proizvedenim prihodom) organizacije koja obavlja socijalno preduzetničke aktivnosti, budu "socijalni". Socijalno preduzeće ne podrazumeva samo obezbeđivanje zarada, već i sigurnu i široku društveno korisnu aktivnost, odnosno društvenu vrednost.

Upravo kod vrednosti se nalazi linija razdvajanja i razlikovanja između socijalnog i komercijalnog preduzetništva. Bitno je naglasiti da razlika između njih nije na ravni ekonomsko versus socijalno. Razlika je u njihovim fokusima na stvaranju, odnosno, prisvajanju vrednosti. Za razliku od komercijalnih

tj. profitnih preduzeća, socijalna preduzeća su motivisana stvaranjem vrednosti, socijalnim uticajem onoga čime se bave. Socijalni preduzetnici su srećni ukoliko se ova vrednost prelijeva na mikro zajednicu, ali i na celo društvo. Ovo se oslikava i u nekim od karakteristika socijalnih preduzeća koje su prepoznate u postojećoj praksi, a među kojima su preduzetnička orijentisanost sa jasno definisanom tržišnom osnovom, socijalni ciljevi i vrednosti, „društvena svojina“ (social ownership) i reinvestiranje profita u zajednicu/preduzetništvo. Uzimajući u obzir naše političko nasleđe i jugoslovenski model samoupravnog socijalizma, „društvena svojina“ kao jedna od karakteristika modernih socijalnih preduzeća, nam svakako bode oči. Moglo bi se čak i reći da se sada, kroz socijalno preduzetništvo, pokušava dokazati da možemo da budemo komunisti u kapitalističkim odorama. Ko očekuje da dokaz za tako nešto pronađe u ovom ili bilo kom drugom tekstu o socijalnom preduzetništvu, ili u njegovoj praksi, skoro sigurno će ostati razočaran.

Ovde jednostavno pokušavamo da nagovestimo koliko je socijalno preduzetništvo veliki i ozbiljan pokušaj da se promeni svet i transformiše planeta. Govorimo o malim i srednjim preduzetnicima, o kolektivnom vlasništvu i demokratskom procesu donošenja odluka, o menadžerima koji teže uspostavljanju i upražnjavanju socijalne odgovornosti u svojim kompanijama, o poduhvatima filantropa, fondacija i različitih mikrofinansijskih institucija i instrumenata. Ono što postaje sve jasnije jeste da smo svi mi deo jednog zajedničkog napora da se kreiraju efektivniji instrumenti za maksimiziranje sveukupne vrednosti za čitavu globalnu zajednicu. Ovaj bilten, kao i mnoge publikacije i istraživanja koja će uslediti, imaju svoju vrednost u smislu doprinosa boljem razumevanju i sagledavanju specifičnih aspekata socijalnog preduzetništva.

U ovom trenutku, najbitnije je da shvatimo da svi mi činimo socijalno preduzetništvo, da ono nije puko intelektualno naglabanje onih koji nisu uspeli u mejnstrim biznisu, i da budemo svesni hiljada socijalnih preduzetnika širom sveta koji su se pokazali vrednim i privukli ne samo grantove, već i investicije, koji su se dokazali ne samo kao inicijative, već i kao stalne programske oblasti velikih fondacija i vladinih organa za finansiranje. Zato nemojte da mislite da morate da birate *između poverenja u biznis i toplog okrilja koje podrazumeva rad u*

dobrotvornim ustanovama ili u javnom sektoru, jer socijalno preduzeće stvarno nudi najbolje iz oba sveta². U mnogim zemljama Evropske unije, upravo ovakvo shvatanje je dovelo do procvata socijalnog preduzetništva. Mnoge dobrovoljne organizacije, udruženja, grupe na nivou lokalne zajednice, kako bi smanjile znatnu zavisnost od grantova, počele su da preinačavaju svoje prihode kroz trgovinu, proizvodnju i pružanje usluga. U razvijenijim zemljama, ovakav razvoj je uglavnom bio poguran željom vlada da ohrabre grupe građana da sklapaju ugovore sa agencijama javnog sektora za pružanje javnih usluga u okviru zdravstva, čistoće, zelenila i dr. Naravno, socijalno preduzetništvo u ovim zemljama (Velika Britanija, Italija, Belgija, Francuska, Španija) je zauzelo tako bitno mesto na agendi zahvaljujući i uspešnom brendiranju, i svakako zahvaljujući postojećem zakonskom okviru i regulativi. Naime, govoreći o relevantnom zakonskom okviru, mora da se napomene da ne postoji jedinstveni pravni model za socijalna preduzeća. Važno je zapamtiti da pojam

socijalnog preduzeća ne definiše određenu vrstu pravne strukture. Tako, Koalicija socijalnih preduzeća³ u Velikoj Britaniji navodi da socijalna preduzeća nisu definisana pravnim statusom, već svojom prirodom - svojim socijalnim ciljevima i ishodima, koji su temelj za ugrađivanje socijalne misije preduzeća u njegovu strukturu i upravljanje, i koji određuju način na koji preduzeće koristi dobit ostvarenu kroz trgovinu⁴.

Kako god, ukoliko i dalje čitate ovaj tekst, šanse su velike da ste malo više zabrinuti, anksiozni, ili frustrirani zbog sveta oko nas koji je prepun problema. Možda niste baš besni, još uvek, ali ponekad vam se čini da ste vrlo blizu. Više je nego verovatno da i vi osećate da je vreme da iskoračite i učinite pozitivne promene. Međutim, da li imamo dovoljno snage da izgradimo svoje zajednice, dok istovremeno stremimo da proširimo svoje organizacije i pratimo svoje individualne strategije? Možemo da učinimo mnogo gore, pa i ne povučemo prvi korak.

TUĐA ISKUSTVA

MERE PODRŠKE SEKTORU SOCIJALNIH PREDUZEĆA U EVROPSKIM ZEMLJAMA

Ispitivanje austrijskog Insituta za Istraživanje malih i srednjih preduzeća, koje je obuhvatilo trideset jednu evropsku zemlju, pokazalo je da su sprovedene različite javne politike i mere sa direktnim i indirektnim učinkom u različitim poljima kako bi se podržao sektor socijalnih preduzeća. Uzimajući u obzir različite uslove i razvoje ovog sektora širom Evrope, ove "podržavajuće" strukture se razlikuju prema svojim ciljevima, ciljnim grupama i dizajnu. Ipak, identifikovane su četiri glavne mere podrške socijalnom preduzetništvu:

- pravni propisi: posebne pravne forme, poreske olakšice, drugi propisi;
- finansijska podrška: direktna ili indirektna;
- poslovna podrška;
- mere koje podstiču saradnju.

Naravno, neke od mera kombinuju različite elemente podrške, dok se neke mere i ne uklapaju u ovu klasifikaciju.

Pravni propisi

Jedna od očiglednih mera, da se naglasi značaj socijalnih preduzeća i da se unaprede opšti uslovi

za postojanje i aktivnosti ovih organizacija, jeste donošenje posebnih pravnih propisa za ovaj tip preduzeća ili zakona o socijalnim preduzećima, vrlo često sa propisima koji podržavaju poreske olakšice. Zakon o socijalnim preduzećima u Finskoj definiše socijalna preduzeća i određuje podršku za njihovo osnivanje. Propis o socijalnim preduzećima koji je usvojen 2006. i koji predstavlja prvu formalnu definiciju i regulisanje socijalnih preduzeća u Italiji, sastoji se od osamnaest odeljaka koji se tiču definicije socijalnih preduzeća, društvene korisnosti, neostvarivanja profita, i uključuje navode o vlasničkoj strukturi, sistemu praćenja knjiga, socijalnom uključivanju, nabavkama, poslovima, praćenju uspeha i istraživačkim aktivnostima, kao i o finansijskim odredbama. U okviru Nacionalnog akcionog plana za socijalnu inkluziju (2004-2006) u Poljskoj, donešen je Zakon o socijalnim kooperativama, koji definiše funkcionisanje inicijativa za socijalno zapošljavanje, dok austrijski zakon prepoznaje poseban pravni status - „Zaštićene radionice d.o.o.“. U poređenju sa ovim posebnim pravnim formama za određena socijalna preduzeća koja deluju na polju radne integracije ugroženih osoba, u Velikoj Britaniji se, od 2005. godine, implementira opšti model za

² Jonathon Bland: Social Enterprise Coalition – UK

³ Social Enterprise Coalition

⁴ Voluntary and Community Action – Introduction to social Enterprise

„Kompanije od interesa za zajednicu“ (CIC). Ove kompanije su, uz neke dodatke, napravljene kako bi koristile ljudima koji žele da pokrenu biznis koji je od koristi za lokalnu zajednicu.

Pored ovih posebnih pravnih formi, postoje i raznovrsni pravni propisi koji privileguju socijalna preduzeća ili forme organizovanja koje ova preduzeća koriste. Mnoge zemlje, u svom pravnom sistemu, praktikuju oslobođenje od plaćanja poreza ili poreske olakšice za neprofitne organizacije i udruženja. Na Malti, na primer, nevladine organizacije sa socijalnim ciljevima su oslobođene od plaćanja poreza na dobit, a u Sloveniji, kompanije za osobe sa invaliditetom ne plaćaju porez na plate. U Austriji postoje poreske olakšice za neprofitne organizacije u okviru komunalnog sektora, sa namerom da se podrže neprofitne organizacije koje deluju na polju zdravstvene zaštite, zaštite i blagostanja dece, mladih i porodica, nege starih lica, bolesnih i osoba sa invaliditetom, kao i na polju stručnog usavršavanja. Slične poreske olakšice, povezane sa „komunalnim aktivnostima“, koje su dovele i do oslobađanja od poreza (socijalnih preduzeća i njihovih donatora), postoje i u Nemčkoj. Ovde se uglavnom radi o registrovanim udruženjima, fondacijama, društvima sa ograničenom odgovornošću.

Finansijska podrška

Finansijske mere predstavljaju vrstu podrške koja se čini najrasprostranjenijim načinom promocije socijalnih preduzeća. Obezbeđivanje finansijskih sredstava socijalnim preduzećima, bilo direktno ili indirektno, je vrlo često u Evropskoj uniji, a posebno u starim članicama, takozvanim EU-15. Direktno usmerena finansijska podrška postoji u Portugalu – npr. Vladine subvencije IPSS-u (privatne institucije socijalne solidarnosti), ustanovljavaju se svake godine pregovorima između Vlade, konfederacija i sindikata privatne socijalne ekonomije. Ove subvencije pokrivaju oko 60% tekućih troškova socijalnog rada koji obavljaju privatna socijalna preduzeća. Pored toga, obezbeđuju se i grantovi za velike izdatke prilikom opremanja prostorija socijalnih preduzeća, kao i prilikom nekih posebnih projekata.

Kao i u mnogim zemljama, i u Belgiji socijalna preduzeća mogu da konkurišu za projektne grantove, na polju zaštite životne okoline i zapošljavanja, recikliranja, preduzetničke saradnje i socijalne kohezije. U Danskoj, Ministarstvo za socijalna pitanja ima nekoliko fondova za volonterski socijalni rad koji se dodeljuju na bazi projekata i grantova. Grantovi za projekte koji se tiču razvoja, inovacije i kvaliteta ekonomskih aktivnosti socijalnih preduzeća, mogu se pronaći i u Italiji u okviru Cilja 2 – programske akcije C „Podrška socijalnim preduzećima“, pod pretpostavkom da je oformljen novi pravni subjekt.

Flamanski „Fond za učešće u socijalnoj ekonomiji“ nudi rizični kapital tj. zajmove organizacijama u socijalnoj ekonomiji. U Belgiji, socijalna preduzeća mogu da konkurišu za refundiranje troškova konsultantskih usluga (kao što su: studije o izvodljivosti, određene revizije, analize prednosti i slabosti) od države odobrenih konsultantskih agencija za socijalnu ekonomiju. Direktna finansijska podrška socijalnim preduzećima se može pronaći i novim zemljama članicama Evropske unije. Bitan finansijski izvor za neprofitne organizacije u Slovačkoj je stvoren zahvaljujući poreskom zakonu prema kome svako lice ili kompanija može da zatraži odpisivanje 2% od plaćenog poreza na dohodak određenoj neprofitnoj organizaciji koja se nalazi na listi zvaničnih registara. Subvencije za neprofitne organizacije koje obezbeđuju usluge starim i licima sa invaliditetom, postoje u Češkoj i u Bugarskoj, gde su subvencije namenjene nevladinim organizacijama, koje rade u polju socijalne integracije osoba sa različitim vrstama invaliditeta i hendikepa. Rumunija kombinuje subvencije za nevladine organizacije i jedinice za socijalnu pomoć ugroženim grupama (starijim, invalidima, žrtvama porodičnog nasilja, zavisnicima od droge i alkohola), sa podrškom u oblasti finansiranja određenih treninga i obuka.

Poslovna podrška

Usluge posebne poslovne podrške socijalnim preduzećima ne doimaju se toliko difuznim kao što je to finansijska podrška u zemljama Evropske unije i šire. U Finskoj i Belgiji ove usluge se odnose na preduzeća koja su angažovana na radnoj integraciji grupa u nepovoljnom položaju. U Finskoj, „Nacionalna strukturna podrška socijalnim preduzećima“ obezbeđuje konsultantske usluge koje se tiču pokretanja i razvoja takvih preduzeća. Štaviše, ova usluga ima i informativnu funkciju prema Ministarstvu rada, jer na redovnoj bazi obaveštava organe ministarstva o preprekama koje se javljaju u procesu osnivanja i vođenja socijalnih preduzeća, kao i o mogućim slabostima sprovedenih zakona skorijeg datuma. Trinaest regionalnih inkubatora ili „start centara“ se može pronaći u Belgiji. Ovi inkubatori i centri se ustvari priključuju budućim preduzetnicima u procesu osnivanja i pokretanja socijalnog preduzeća. Početna faza socijalnih preduzeća je podržana i u Nemačkoj. Berlinska razvojna agencija za socijalna preduzeća i „komšijsku“ ekonomiju (BEST), motiviše i podržava građane koji su zainteresovani za osnivanje socijalnih preduzeća. To je ustvari usluga za pokretanje biznisa, u koju spadaju: radionice, ekspertske saveti, nabavka kredita, i td. Osnivanje centara za socijalnu brigu u Rumuniji je podržano finansijski, pa je do sada osnovano više od četrdeset „Zaštićenih jedinica“ koje radno integrišu osobe sa invaliditetom, kao i više od deset integracijskih centara za radnu terapiju.

U ove mere podsticanja razvoja sektora socijalnog preduzetništva spada i oslobađanje pomenutih i sličnih centara od plaćanja poreza.

Mere koje podstiču saradnju

U različitim zemljama javne vlasti streme saradnji sa sektorom socijalnih preduzeća. Na primer, u Francuskoj „Nacionalno veće za radnu integraciju kroz ekonomsku aktivnost“ (CNIAE), predstavlja krovnu organizaciju svih zainteresovanih strana aktivnih u polju socijalnog preduzetništva i prati trogodišnji akcioni program na teritorijalnom, profesionalnom i uopšte evropskom nivou. Članovi CNIAE su predstavnici sindikata i organizacija poslodavaca. Prema „Državnom veću nevladinih organizacija za socijalnu akciju“ u Španiji, postoji saradnja između Ministarstva rada i nevladinih organizacija na razradi socijalne politike. Pored ovih primera saradnje javnih vlasti i socijalnih preduzeća na nacionalnom nivou, evropske zemlje takođe pokazuju slične inicijative i na lokalnom nivou. Danski Zakon o socijalnoj sigurnosti predviđa i zahteva saradnju između lokalnih samouprava i okruga sa volonterskim socijalnim organizacijama. Troškovi ovih saradnji se pokrivaju, a lokalne samouprave moraju da izdvoje grant za

strategije saradnje sa pomenutim organizacijama. Program „Razvoj preduzetništva“ u Estoniji, podstiče saradnju između javnih vlasti, lokalnih kompanija i nevladinih organizacija, i cilja ka osnivanju okruglih stolova nevladinih organizacija na lokalnom nivou. Druga estonska inicijativa koja se okončala 2006, naglašavala je saradnju nevladinih organizacija i lokalnih preduzetnika na polju obuka i treninga. Nvladine organizacije lokalnim preduzećima obezbeđuju prostorije za obuku, kao i same obuke koje se tiču re-integracije nezaposlenih osoba.

Mere u vidu javnih politika takođe stavljaju akcenat na promociju saradnje između socijalnih preduzeća, ili na osnivanje krovnih organizacija. „Udruženje razvojnih trustova“ (DTA) u Velikoj Britaniji podstiče razmenu informacija i dobrih praksi kroz podršku devet regionalnih mreža i foruma specijalista, i ponaša se kao organizacija za lobiranje za razvojne trustove, za organizacije koje su se upustile u ekonomske, ekološke i socijalne regeneracije definisanih oblasti zajednice. Aktivnosti se kreću od istraživanja, objavljivanja tromesečnog informativnog biltena i drugih publikacija za podršku formiranju novih razvojnih trustova⁵.

TEMA BROJA

PRAVNI OKVIR ZA RAZVOJ SOCIJALNIH PREDUZEĆA U REPUBLICI SRBIJI

Kao što smo videli, praksa za podršku socijalnim preduzećima u evropskim zemljama je veoma raznolika. Sama socijalna preduzeća mogu biti različita po organizaciji i strukturi, ali sva imaju vrlo jasnu socijalnu i javnu svrhu - ostvareni profit reinvestiraju i neprofitna su, a koriste se preduzetništvom radi ostvarivanja svog socijalnog cilja. Ona mogu raditi u različitim oblastima, ali najčešće socijalna preduzeća pružaju socijalne usluge ugroženim kategorijama stanovništva ili usluge od javnog interesa. U Srbiji su socijalna preduzeća često usmerena na radnu integraciju i inkluziju neke od ugroženih društvenih grupa, pri čemu ta preduzeća kombinuju poslovni pristup sa obavljanjem funkcije od šireg društvenog značaja.

U Srbiji koncept socijalnog preduzetništva nije na adekvatan način prepoznat od strane javnih vlasti, pa time ni od pravnog sistema, niti je dovoljno dobro definisan, iako su značaj i njegovi pozitivni efekti

prepoznati u društvu. Ne postoje pravni propisi koji na sveobuhvatan način regulišu ovu materiju. Istraživanja u ovom sektoru su uglavnom zasnovana na konceptualnom razvoju kriterijuma koji razvijeni u evropskoj praksi, i na prilagođavanju evropskih i međunarodnih definicija socijalnih preduzeća, a o čemu ste imali prilike da čitate u prethodnom broju Biltena. U tom duhu, udruženje SeConS je na osnovu svojih istraživanja⁶ izašlo sa setom kriterijuma za klasifikaciju socijalnih preduzeća u Srbiji, koji su prilagođeni uslovima društava koje se nalaze u centralnoj i istočnoj Evropi i koji bi se mogli uzeti u razmatranje za dalju raspravu u definisanju budućeg pravnog okvira socijalne ekonomije u Srbiji. Kriterijumi su sledeći:

1. Aktivnost na proizvodnji robe i/ili prodaji usluga;
2. Step en autonomnosti;
3. Orjentisanost ka neplaćenom radu;

⁵ Study on Practices and Policies in the Social Enterprise Sector in Europe – Final Report, Austrian Institute for SME Research and TSE Entre, Turku School of Economics, Finland, Vienna, June, 2007

⁶ Role of Social Enterprises in Employment Generation in CEE and the CIS – National Study in Serbia, SeConS, UNDP, Belgrade, 2006; Mapping Social Enterprises, UNDP, Belgrade, 2008,

4. Jasan cilj da postoji korist za zajednicu ili određenu grupu ljudi;
5. Moć donošenja odluka nije zasnovana na vlasništvu kapitala;
6. Isključivanje organizacija orjentisanih na maksimiziranje profita.

Kao što smo naveli, Republika Srbija nema adekvatnu zakonsku i podzakonsku regulativu za funkcionisanje socijalnih preduzeća, međutim, začeci se već naziru u nekoliko zakona – prvenstveno u Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom, kojim se, po prvi put, u našu legislativu uvodi termin “socijalno preduzeće”, kao i u Nacrtu zakona o socijalnoj zaštiti i Predlogu nacrtu zakona o zadrugama, gde se takođe, prvi put u srpskoj legislativi, uvodi pojam socijalnih zadruga.

U okviru šire rasprave o mogućnostima i perspektivama razvoja socijalnog preduzetništva u Srbiji, a u naporu da se oblikuju mere i preporuke za unapređenje socijalnog preduzetništva u Srbiji, Grupa 484, Evropski pokret u Srbiji (EPuS) i Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva pri kabinetu potpredsednika Vlade za evropske integracije (SIPRU) su u okviru neformalnih radnih grupa o socijalnom preduzetništvu, u septembru ove godine otpočeli diskusiju o postojećim izvorima i mogućnostima finansiranja socijalnih preduzeća i o unapređenju ljudskih kapaciteta potrebnih za razvoj socijalnih preduzeća, a trenutno je u toku i rasprava o pravnom okviru za socijalno preduzetništvo. Cilj je da se kroz rad ovih radnih grupa sačine publikacije i preporuke koje će, sumirane, biti upućene svim nadležnim državnim institucijama i zainteresovanim stranama, kao i da se identifikuje skup aktivnosti, tipovi podrške i glavni nosioci koji treba da doprinesu razvoju kapaciteta socijalnih preduzeća u Srbiji.

Postojeća pravna rešenja

Osnovna dilema iz prakse potencijalnih socijalnih preduzeća, koja planiraju da krenu sa radom u Srbiji, odnosi se na registraciju, tačnije, na oblik pravnog lica koji bi odgovarao tzv. socijalnim preduzećima. Istovremeno, osnovna dilema stručnjaka koji se bave razvojem pravne regulative, je kako nazvati socijalna preduzeća i gde ih smestiti – termin preduzeća u našoj pravnoj praksi ne postoji već se koristi pravni izraz „privredna društva“. Čak i zakon⁷ u kome se pojavljuje termin „preduzeća“, upućuje na Zakon o privrednim društvima. Ovo je stvorilo potrebu za setom preporuka i analizom postojećeg pravnog okvira za funkcionisanje socijalnih preduzeća, kako bi se pružili pravi odgovori organizacijama koje se bave socijalnim preduzetništvom.

Grupa 484 je, za tu potrebu sačinila tekst u kome smo se prvenstveno bavili analizom zakona koji sadrže odredbe o pravnim formama na osnovu kojih se tzv. socijalna preduzeća u Srbiji osnivaju i funkcionišu, a to su: Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom, Zakon o udruženjima, Zakon o privrednim društvima i Zakon i Predlog nacrtu zakona o zadrugama. Sem ovih zakona, analizirali smo i čitav set drugih zakona koji su važni za poslovanje socijalnih preduzeća, a samu analizu će te moći da pronađete sledećih dana na internet prezentaciji Grupe 484.

Zaključak do koga se došlo je da ni jedan od gore pomenuta četiri zakona ne zadovoljava u potpunosti potrebe socijalnih preduzeća, ali da su Zakon o zadrugama i Zakon o udruženjima, u nedostatku adekvatnog zakona o socijalnim preduzećima, najbolja „prelazna“ rešenja za postojeće inicijative. Naravno, pri davanju bilo kakvih preporuka, treba imati u vidu specifičnosti same inicijative tj. specifičnost delatnosti kojom se bavi i problema koji rešava.

Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom predviđa da posebni oblici zapošljavanja i radnog angažovanja osoba sa invaliditetom mogu biti organizovani kao socijalno preduzeće, usmereno na zadovoljavanje socijalnih potreba osoba sa invaliditetom i kao preduzeće za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom, koje je više usmereno na radnu integraciju osoba sa invaliditetom. Iako ovako koncipirane odredbe Zakona poseduju karakteristike socijalnog preduzeća, nedovoljno precizno su određene. Štaviše, podzakonski akti koji bliže treba da odrede ovu oblast nisu usvojeni. Na primer, odredbama Zakona je propisano da socijalno preduzeće, nezavisno od ukupnog broja zaposlenih, zapošljava najmanje jednu osobu sa invaliditetom, a pored toga, propisano je i da socijalno preduzeće posluje u skladu sa propisima o privrednim društvima. Ono što je najbitnije reći je da priroda samog Zakona onemogućava da se odredbe ovog zakona primenjuju na druge ranjive kategorije stanovništva, te samim tim, imajući u vidu različite inicijative i njihove socijalne ciljeve, ne predstavlja rešenje za funkcionisanje svih socijalnih preduzeća.

Zakon o privrednim društvima pruža mogućnost za registrovanje različitih pravnih formi, i neretko je rešenje za koje se socijalna preduzeća opredele. Međutim, privredna društva po definiciji u ovom zakonu, imaju čisto lukrativne ciljeve (sticanje dobiti), a kako je obeležje socijalnih preduzeća maksimizacija društvenog i javnog učinka, a ne maksimizacija

⁷ Zakon o zapošljavanju i profesionalnoj rehabilitaciji osoba sa invaliditetom

profita, privredna društva se često ne uklapaju u profil socijalnih preduzeća. Ipak, one organizacije koje se ipak odlučuju za oslanjanje na odredbe ovog zakona, neretko radi prilagođavanja konceptu socijalnog preduzetništva, svojim osnivačkim aktom, uvode odredbe kojima vezuju svoje delovanje za neku socijalnu ili javnu svrhu. Na ovaj način se u poslovanje uvode i socijalni ciljevi poput demokratske strukture odlučivanja, reinvestiranja profita ili socijalnog uključivanja određene ugrožene kategorije lica. Iako je funkcionisanje socijalnih preduzeća u okviru ovog zakona moguće, veoma često se socijalna preduzeća odlučuju za druga zakonska rešenja koja više odgovaraju konceptu socijalnog preduzetništva.

Značajan zakon iz perspektive socijalnog preduzetništva je i **Zakon o udruženjima**, koji predviđa da udruženja pored svoje primarne delatnosti, što je ostvarivanje ili unapređenje bilo kojeg zajedničkog ili opšteg cilja ili interesa, mogu neposredno obavljati i privrednu delatnost kao dopunsku delatnost u cilju sticanja prihoda, a kojim se finansiraju osnovni statutarni ciljevi udruženja. Ipak, ovaj zakon ne obezbeđuje dovoljno fleksibilnu strukturu za ekonomsku aktivnost. Udruženja zbog nedobitnog karaktera imaju vrlo ograničen pristup konvencionalnim instrumentima finansiranja poput kredita kod komercijalnih banaka ili nekih drugih razvojnih sredstava. Takođe, jako im je otežano učestvovanje u tenderskim procedurama. Sve ovo ograničava privrednu delatnost udruženja i zadržava je na niskom nivou.

U poređenju sa prethodna tri zakona, može se reći da **Zakon o zadrugama**, za sada, predstavlja najpogodniji okvir za funkcionisanje socijalnih preduzeća. Zadrugama se mogu osnivati radi ostvarivanja svojih ekonomskih, ali i socijalnih i kulturnih interesa, na principima dobrovoljnosti, solidarnosti, demokratičnosti, ekonomskog učešća, jednakog prava upravljanja, samostalnosti, zadržanog obrazovanja i međuzadružne saradnje. Zakonom je propisano da deo dobiti zadruga raspoređuje u obavezni rezervni fond, u procentu utvrđenom zadružnim pravilima, gde se mogu predvideti i drugi fondovi i izdvajanje sredstava za druge namene. Bitno je i da je važećim Zakonom, za određene vrste zadruga, propisan drugačiji, povoljniji poreski tretman⁸, shodno svrsi zbog koje se one osnivaju i deluju. Tumačenjem ovog zakona možemo identifikovati nekoliko osnovnih obeležja koncepta socijalnog preduzetništva, ali treba imati u vidu da su trenutno važeći propisi oskudni, što može da oteža funkcionisanje socijalnih preduzeća.

Posebno ohrabrujuća činjenica je da je u toku javna rasprava o Predlogu nacrtu zakona o zadrugama, kojim je obuhvaćen i pojam socijalnih zadruga, kao posebne vrste.

Izvod iz Predloga nacrtu zakona o zadrugama (član 11)

Socijalne zadrugama obavljaju različite delatnosti radi ostvarenja socijalne, ekonomske i radne uključenosti, kao i zadovoljenja drugih srodnih potreba pripadnika ugroženih društvenih grupa.

Socijalne zadrugama dužne su da deo dobiti koji ostvaruju obavljanjem delatnosti ulažu u unapređenje zdravstvene i socijalne zaštite, obrazovanja, zapošljavanja, socijalne, ekonomske i radne uključenosti, uslova rada, radnih veština, životnog standarda i zadovoljenja potreba pripadnika ugroženih društvenih grupa.

Pod pripadnicima ugroženih društvenih grupa, u smislu ovog zakona, smatraju se lica koja pripadaju društvenim grupama koje se nalaze u stanju socijalne potrebe, u smislu zakona koji uređuje socijalnu zaštitu i obezbeđivanje socijalne sigurnosti građana.

Socijalne zadrugama uređuju se posebnim propisom.

Javna rasprava o Predlogu nacrtu zakona o zadrugama će trajati do kraja januara 2011, tako da će se tek nakon završetka javne rasprave znati u kojoj meri će on pogodovati potrebama socijalnih preduzeća.

Trenutno je aktuelna debata o tome u kom pravcu se treba razvijati pravni okvir za rad socijalnih preduzeća. Tačnije, da li treba razvijati poseban, specijalan zakon o socijalnim preduzećima ili je možda bolje modifikovati postojeće zakone? U svakom slučaju, neophodno je precizno propisati uslove za osnivanje i prestanak rada socijalnih preduzeća, način funkcionisanja, raspodelu dobiti, ali i predvideti efikasne instrumente kontrole i represivnih mera, a sve u cilju izbegavanja zloupotreba samog cilja zbog kojih se ovaj koncept uvodi u naš pravni sistem⁹.

⁸ Zakon o zdravstvenom osiguranju propisuje posebne uslove za plaćanje doprinosa za omladinske zadrugare. Isto važi i za Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju.

⁹ Grupa 484: Mogućnosti za rad i funkcionisanje socijalnih preduzeća u postojećem pravnom okviru Republike Srbije

TURNEJA DRUŠTVENOG PREDUZETNIŠTVA 2010 (Social Business Tour 2010)

U okviru "Turneje društvenog preduzetništva 2010", dobitnik Nobelove nagrade za mir i začetnik ideje mikrokreditiranja, profesor Muhamed Junus, posetio je Beograd, 30. oktobra 2010. Ovom turnejom, koja je obuhvatila šest zemalja u regionu (Austriju, Češku, Slovačku, Mađarsku, Srbiju i Rumuniju), promovisan je koncept društvenog preduzetništva u zemljama centralne i istočne Evrope, i to u toku *Evropske godine borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti*. Turneja je bila zajednička inicijativa ERSTE Fondacije, ERSTE Grupe, organizacije za mikrofinansiranje good.bee, Gramen kreativne laboratorije i Ministarstva rada, socijalne politike i zaštite potrošača Republike Austrije.

Profesor Junus se nakon studija u Sjedinjenim Američkim Državama, gde je stekao doktorsku diplomu, vratio u osiromašen Bangladeš. Kada je shvatio da teorije koje je predavao kao profesor ekonomije nisu davale rešenja koja bi ljude oslobodila bede, odlučio je da potraži praktičnija rešenja. Svoju borbu protiv siromaštva profesor Junus je počeo sredinom 1970-ih, tokom perioda velike gladi u Bangladešu, sa iznosom novca od svega 27 američkih dolara kojima je kreditirao ukupno 42 dužnika, tačnije dužnice, u selu Jobra, kako bi ih oslobodio duga prema zelenašima i omogućio im ekonomski nezavisnu egzistenciju. Tada je otkrio kako mali zajmovi mogu značajno da poboljšaju preživljavanje najsiromašnijih. Iz te ideje je razvio uspešan poslovni model [Gramin Banke](#), koja obezbeđuje mikro kredite najsiromašnijima, po pristupačnim uslovima bez zahteva za kolateralom ili žirantima, kako bi im pomogla u osnivanju samostalnog posla koji bi im obezbedio uslove za život. Osnovni cilj ovog modela nije maksimiziranje

profita već prevazilaženje siromaštva, no pored toga što posluje društveno odgovorno, Gramin banka istovremeno posluje i profitabilno. Gramin banka je promocijom društvenog preduzetništva inspirisala veliki broj projekata u mnogim poslovnim sferama širom sveta. Sama Gramin banka je otišla [korak dalje](#) u društveno odgovornom poslovanju i ostvarila nekoliko partnerstava sa velikim kompanijama koje su inkorporirale načela društveno odgovornog poslovanja u svoju poslovnu filozofiju, kao što su Danone, BASF ili Adidas. U cilju borbe protiv nehranjenosti u Bangladešu, Gramin i Danone su osnovali Gramin Danone Fuds (Grameen Danone Foods), kompaniju za proizvodnju jogurta obogaćenog nutritivnim dodacima neophodnim za zdavlje, a pristupačnog siromašnom stanovništvu. Proizvodnja i prodaja su koncipirani tako da se što više ljudi uposli.

Profesor Muhamed Junus je koncept društvenog preduzetništva definisao kroz sedam principa:

1. Osnovni cilj poslovanja je prevazilaženje siromaštva, ili jednog ili više problema (kao što su obrazovanje, zdravlje, pristup tehnologijama i zaštita životne sredine) koji ugrožavaju ljude i društvo, a ne maksimizacija profita.
2. Finansijska i ekonomska održivost.
3. Investitori dobijaju nazad samo uloženi novac, a dividenda od ulaganja se ne isplaćuje.
4. Kada se isplati investirana suma, ostvareni profit ostaje unutar kompanije u svrhu daljeg proširivanja delatnosti i poboljšanja poslovanja.
5. Ekološka savesnost
6. Radna snaga dobija tržišne zarade sa boljim uslovima rada.
7. Zadovoljstvo u radu.

Siromaštvo nije problem samo zemalja u razvoju, već je rasprostranjeno i u centralnoj i istočnoj Evropi, te je cilj „Turneje društvenog preduzetništva 2010” i posete profesora Muhameda Junusa zemljama regiona da promovišu društveno preduzetništvo kao koncept sa velikim potencijalom za poboljšanje uslova života ugroženih ljudi i suzbijanje siromaštva.

preduzetništvu, koja je održana na Ekonomskom fakultetu u Beogradu. U okviru radionice je održano takmičenje za najbolju ideju iz oblasti društvenog preduzetništva. Ideje su se stvarale na samoj radionici u okviru grupa, nakon čega je svaka grupa prezentovala svoju ideju i odgovarala na pitanja publike. Pobjednička ideja je, dalje, učestvovala u

Upravo sa ciljem razvijanja ideja i modela za rešavanje specifičnih društvenih problema, profesor Junus je u Beogradu razgovarao sa predstavnicima državne uprave, poslovne zajednice, kulturnih institucija, civilnog sektora i studenata. Potpredsednik Vlade, Božidar Đelić, najavio je da će Vlada i Narodna banka Srbije pripremiti model za kreditiranje preduzetništva najsiromašnijih građana zajmovima od dve do tri hiljade evra, bez obezbeđenja garancija za takve kredite, a da to ne dovede do destabilizacije finansijskog sistema. Takođe, na ovoj turneji je najavljeno da je Erste grupa za Srbiju i ostale zemlje u regionu namenila deset miliona evra za podršku inicijativama društvenog preduzetništva, biznis modela koji pronalazi rešenja za društvene probleme.

U emisiji „Okolo ekonomije: Banka za siromašne”, Nataše Đulić, prikazan je snimak intervjua sa Muhamedom Junusom, gde on objašnjava kako funkcioniše mikrokreditiranje, i šta je društveno preduzetništvo. Gosti u studju su bili savetnik ministarke finansija Vladan Manić i Gordan Velez iz Grupe 484, koji su govorili o mogućnostima za ostvarenje tog koncepta u Srbiji. Emisiju možete pogledati [ovde](#).

finalnom izboru za najbolju ideju u regionu, tj. za najbolju ideju u šest zemalja koje je turneja posetila. Pobjedu je odneo tim iz Češke čija je ideja bila da razviju posao koji bi rešio problem siromaštva i socijalne isključenosti starijih žena.

Iako je manjkavost preduzetničkim duhom evidentna i prepoznata na ovim prostorima, interesovanje za učešće na radionici i same ideje koje su na njoj proistekle govore nam o tome da postoji tendencija da se to stanje promeni i da se društvena svest podigne na viši nivo.

Više informacija o društvenom preduzetništvu, Turneji društvenog preduzetništva 2010 i Gramin banci možete pronaći na internet stranicama:

www.socialbusinessstour.com
<http://www.grameencreativelab.com/>
<http://www.grameen-info.org/>

RADIONICA O DRUŠTVENOM PREDUZETNIŠTVU

U okviru „Turneje društvenog preduzetništva 2010” organizovana je i radionica o društvenom

JAVNO-PRIVATNO PARTNERSTVO**Okrugli sto o mestu socijalnih preduzeća u javno-privatnim partnerstvima**

Veoma često socijalna preduzeća učestvuju u zajedničkim projektima sa javnim institucijama. Time se socijalna preduzeća oslanjaju na partnerstvo sa javnim sektorom, kako bi omogućili kvalitetniju i bolju socijalnu uslugu za građane. Ovakva vrsta partnerstava je definisana širim pojmom, na koji se često oslanjaju i tradicionalne kompanije, a to je javno-privatno partnerstvo.

Javno-privatno partnerstvo (JPP ili engl. PPP) je zajedničko delovanje javnog sektora s privatnim sektorom u proizvodnji javnih proizvoda ili pružanju javnih i/ili socijalnih usluga, i kao takvo je jedna od obećavajućih formi takve saradnje. Cilj javno-privatnog partnerstva je ekonomičnija, delotvornija i uspešnija proizvodnja javnih proizvoda ili usluga u odnosu na uobičajen način pružanja javnih i/ili socijalnih usluga. JPP se temelji na prepoznavanju koristi koje i javni i privatni sektor mogu imati od udruživanja finansijskih sredstava i znanja u cilju poboljšanja osnovnih usluga za sve građane.

Ova tema je od izuzetnog značaja kako za društvo u celini, tako i za predstavnike biznis zajednice, civilnog društva i državnih institucija koji zajednički i mnogo bliže treba da rade kako bi omogućili bolje javne i socijalne servise građanima Srbije. Imajući u vidu da je saradnja konvencionalnih kompanija sa organizacijama civilnog društva i socijalnim preduzećima sastavni deo JPP, Grupa 484 je, 11. novembra ove godine, u Privrednoj komori Beograda, pokušala da doprinese debati o ovoj temi koja se već vodi u Srbiji, i organizovala je okrugli sto na temu „Javno-privatna partnerstva kao instrument za rešavanje rastućih potreba za socijalnim i javnim servisima“.

Na okruglom stolu su govorili mahom gosti-govornici iz Italije, te se diskusija velikim delom oslanjala na iskustva iz Italije kao zemlje koja ima višegodišnje iskustvo sa javno-privatnim partnerstvima i višedecenijsko sa socijalnim kooperativama. Akcenat je stavljen upravo na socijalna preduzeća kao na inovativne forme za očuvanje javnog interesa i JPP kao odgovoru na nedovoljnu reakciju javnih institucija na porast tražnje javnih i socijalnih usluga i servisa. Takođe se diskutovalo o pravnim okvirima

JPP i socijalnog preduzetništva u Italiji i Srbiji. Neki od govornika su bili Franko Marzoki, predsednik fondacije za internacionalizaciju socijalnih preduzeća - Solidarite, Pjerluka Gibeli, šef međunarodnog odeljenja CGM (konzorcijum socijalnih zadruga), Franko Dala Mura, profesor administrativnog prava na Univerzitetu u Veroni i drugi govornici koji se već dugo kreću u svetu socijalnog preduzetništva.

Cilj održavanja okruglog stola je upravo i bio razmena znanja (know-how) i dolazak do potencijalnih rešenja za unapređenje JPP, kao i socijalnog preduzetništva u odnosu na italijansko iskustvo.

Istovremeno, najviše vremena je posvećeno analizi takozvane „socijalne klauzule“, koja omogućava socijalnim preduzećima u Italiji da imaju prednost na tenderima koje raspisuje javne institucije, ali i prilikom sklapanja javno-privatnih partnerstava.

Kao primeri koji posluju zahvaljujući „socijalnoj klauzuli“ predstavljena su dva konkretna socijalna preduzeća iz opština Milano i Breša. Naime, jedno od predstavljenih socijalnih preduzeća je La Botega Informatika (La Botega Informatica), koje radi u oblasti digitalizacije baze podataka, zapošljava preko sto osamdeset ljudi, od kojih su devedeset pet lica sa invaliditetom ili mentalno nedovoljno razvijena lica. Njihovo poslovanje je u velikoj meri moguće upravo zbog partnerstava sa opštinom Breša, budući da su im glavni klijenti javne institucije poput biblioteka, opština, instituta i sl.

Drugo socijalno preduzeće koje je predstavilo svoje aktivnosti je Il Āardinone (Il Giardinone), koje se bavi održavanjem opštinskih groblja, a zapošljava različite ugrožene kategorije poput bivših zatvorenika, lica ometenih u razvoju i sl. Kao i u prvom slučaju, poslovanje ovog preduzeća ne bi bilo moguće bez javno privatnog partnerstva sa opštinom.

PREDUZETNIŠTVO U SLUŽBI STVARANJA DRUŠTVENE VREDNOSTI

U ovom broju Vam predstavljamo primere dobre prakse socijalnih preduzeća u Srbiji - „Našu kuću“ i „Medijapan“.

Udruženje za podršku osobama ometenim u razvoju „Naša kuća“

Udruženje za podršku osobama ometenim u razvoju „Naša kuća“ postoji već sedam godina, a osnovano na inicijativu roditelja, u želji da mlade osobe sa urođenim problemima, ne ostanu celoga života pasivni članovi društva, prepušteni isključivo brizi najuže okoline i socijalnih ustanova države.

Kao jedan od neophodnih servisa podrške, osnovali su dnevni boravak koji ima inovativan pristup programu podrške osobama ometenim u razvoju i predstavlja socijalni model pristupa u radu. Ovaj model ima za cilj životno i radno osposobljavanje, razvijanje socijalnih veština i obezbeđivanje uslova za socijalnu inkluziju.

Kako bi obezbedili uslove za društvenu uključenost ove marginalizovane grupe, ali i u svrhu održivosti, pored dnevnog boravka, osnovali su i službu podrške pri zapošljavanju u zatvorenoj sredini, tako što su osnivali zadrugu za proizvodnju papirne galanterije koja je zasnovana na dobrovoljnom angažovanju, edukaciji, razvijanju servisa podrške i, na kraju, profitu.

Uz pomoć donacije Balkanskog fonda za lokalne inicijative, ljudi iz „Naše kuće“ su kupili mašinu za izradu papirnih kesa i otpočeli proizvodni proces, u kojem su korisnici udruženja, gotovo svakodnevno, prema sopstvenim mogućnostima i volji, angažovani na proizvodnji papirnih kesa uz nadzor zaposlenih iz tzv. redovne populacije. Time je deset mladih osoba, pripadnika ove marginalizovane grupe, koje naš

pravni sistem prepoznaje kao radno nesposobne, dobilo šansu za svoj prvi, pravi, profitabilni posao.

Jedan od najčešćih problema na koja socijalna preduzeća, kada otpočnu sa radom, nailaze je nekonkurentnost na tržištu pri javnim nabavkama, zbog nedovoljnog obima proizvodnje. „Naša kuća“ je ovaj problem prevazišla partnerstvom sa Udruženjem preduzetnika opštine, preko koga su postigli dogovor sa Unijom pekara da im otkupljuje sve kese koje uspeju da proizvedu. Zadruga još uvek ne posluje punim kapacitetom, ali od prihoda koji ostvaruje, za sada uspeva da pokrije troškove proizvodnje i deo troškova zarada. Kada proizvodnja dostigne svoj pun kapacitet, biće moguće da se od prihoda pokrivaju i troškovi dnevnog boravka, što je i bio jedan od primarnih ciljeva osnivanja zadruge.

Koncept restoran „Medijapan“

„Medijapan“ je koncept restoran koji predstavlja spoj specijalizovane japanske kuhinje i socijalnog preduzetništva. Projekat je inicijativa mladih, društveno osvešćenih ljudi, koji su se za koncept socijalnog preduzetništva zainteresovali ne iz lične nužde, već iz filantropskih pobuda.

Ovaj specifičan ugostiteljski objekat je počeo sa radom u novembru ove godine i mesto je susreta za one koji su konzumenti japanske kuhinje, ali su u isto vreme svesni ambijenta u kome žive, globalnog i lokalnog, kao i svih njegovih problema. Otvoren je sa ciljem da svojim celokupnim delovanjem ukaže da jednakost i razumevanje međuzavisnosti ljudi unutar zajednice predstavljaju osnovni preduslov

prihvatljivog kvaliteta života. Tretiranje socijalne problematike i podizanje svesti o određenim društvenim problemima se sprovodi kroz tematske mesece, tako što se svakog meseca popularizuje, problematizuje i obrađuje jedna od tema kao što su: ekologija, rodna ravnopravnost, prava dece, mladih, marginalizovanih grupa, osobe sa invaliditetom, pravo na različitost, zaštita nacionalnih manjina, poštovanje osnovnih ljudskih prava i druge. Svakog meseca se celokupni ambijent adaptira u skladu sa aktuelnom temom, tako što neko od poznatih dizajnera ilustruje određeni problem i kreira liflete sa definisanom društvenom porukom, koji dobija svaki posetilac restorana. U planu su, takođe, razne vrste događaja, promocija, čak i prikupljanje sredstava za pomoć različitim marginalizovanim grupama. Sve ove aktivnosti će se finansirati izdvajanjem dela profita restorana.

Jedan od lifleta sačinjenih za novembar – mesec ekologije.

U restoranu su zaposleni i pripadnici marginalizovanih grupa, čime se rešava pitanje njihove egzistencije i osposobljavanja za rad, budući da im je ovo prvi posao.

Sam enterijer ovog autentičnog i jedinstvenog restorana je, u svrhu podizanja ekološke svesti posetilaca, i uopšte promocije ekologije kao životnog principa, realizovan od recikliranih i već korišćenih materijala. Video rad o uređenju restorana možete pogledati na veb-sajtu restorana „Medijapan“: <http://www.medijapanrestoran.com>

¹⁰ Koaliciju za razvoj socijalnog preduzetništva čine Balkanski fond za lokalne inicijative (BCIF), Evropski pokret u Srbiji (EPuS), Inicijativa za razvoj i saradnju (IDC), Smart Kolektiv i Grupa 484.

AKTUELNO

PROGRAM STRUČNE PODRŠKE ZA UNAPREĐENJE POSLOVANJA SOCIJALNIH PREDUZEĆA

Koalicija za razvoj socijalnog preduzetništva¹⁰ je raspisala poziv socijalnim preduzećima u Srbiji za stručnu podršku u unapređenju poslovanja.

Konkurs je deo projekta pod nazivom Program stručne podrške za unapređenje poslovanja socijalnih preduzeća koji finansijski podržava španski Fond za dostizanje milenijumskih ciljeva razvoja (MDGF) u okviru programa “Zapošljavanje i migracije mladih”. Ideja programa je da se već pokrenutim socijalnim preduzećima obezbedi stručna podrška i tako unapredi njihovo poslovanje, kao i da se primeri dobre prakse prepoznaju, promovišu i posluže kao podsticaj drugima za pokretanje sličnih inicijativa.

Konkurs je namenjen socijalnim preduzećima (programima socijalnog preduzetništva) sa područja Srbije bez obzira na oblik pravnog lica (vrstu registracije), bilo da su u pitanju udruženja građana, privatna preduzeća, zadruge, konzorcijumi ili drugo.

Detalji konkursa, uputstvo za prijavljivanje i prijavni formular se mogu naći na veb-sajtu Balkanskog fonda za lokalne inicijative www.bcif.org

Prijave se primaju do **31. januara 2011. godine.**

Realizaciju projekta *Forum socijalnih preduzeća*, u okviru koga izdajemo ovaj bilten, omogućila je Unikredit fondacija iz Milana.

